

Fiński system kwalifikacji

Spis treści

Wprowadzenie.....	2
1. Fińska Rama Kwalifikacji.....	3
Przykładowe kwalifikacje na różnych poziomach Fińskiej Ramy Kwalifikacji. ..	4
Krajowy Punkt Koordynacyjny (NCP)	5
2. Kwalifikacje uzyskiwane w edukacji formalnej	5
Edukacja podstawowa.....	5
Kształcenie ogólne w szkole średniej.....	6
Kształcenie zawodowe w szkole średniej.....	7
Szkolnictwo wyższe	8
3. Kształcenie dorosłych i edukacja pozaformalna oraz uczenie się nieformalne	8
Bibliografia.....	10

Wprowadzenie

Pomysł utworzenia Fińskiej Ramy Kwalifikacji (ang. National Framework for Qualifications and Other Learning) był początkowo sceptycznie oceniany przez fińskich interesariuszy, którzy – biorąc pod uwagę transparentność istniejącego do tej pory systemu edukacji i fakt, że system kształcenia zawodowego (VET) już od lat 90. XX wieku był oparty na efektach uczenia się - widzieli w tym projekcie niewielką wartość dodaną. W wyniku trwającej kilka lat publicznej debaty uznano jednak, że krajowa rama kwalifikacji może przyczynić się do poprawy jakości kształcenia oraz lepiej powiązać edukację z rynkiem pracy¹.

Prace nad stworzeniem Fińskiej Ramy Kwalifikacji trwały od września 2008 roku do czerwca 2009 roku². Jej projekt był gotowy już w sierpniu 2010 roku, ale ze względu na wybory wiosną 2011 roku, politycy zdecydowali się odłożyć głosowanie na późniejszy termin. Ostatecznie fiński rząd wniósł projekt ramy kwalifikacji do parlamentu 3 maja 2012 roku. Przepisy wprowadzające Fińską Ramę Kwalifikacji mają wejść w życie od 1 stycznia 2013 roku³.

W pierwszym etapie wdrażania w Fińskiej Ramie Kwalifikacji zostaną ujęte kwalifikacje nadawane na podstawie przepisów dot. edukacji oraz pochodzące z innych działów administracji. Tym samym rama obejmie zarówno kwalifikacje z obszaru edukacji ogólnej, kwalifikacje zawodowe (przypisane do poziomów 4-6) oraz z obszaru szkolnictwa wyższego (przypisane do poziomów 6-8), za które odpowiada Ministerstwo Edukacji i Kultury, jak i np. kwalifikacje z sektora wojskowego (za które odpowiada Ministerstwo Obrony) czy kwalifikacje z sektora policji (za które odpowiada Ministerstwo Spraw Wewnętrznych). Rozważa się możliwość rozszerzenia ramy na dalsze kwalifikacje możliwe do uzyskania w Finlandii.

Liczba mieszkańców	PKB na 1 mieszkańca (w euro)	Nakłady na edukację (% PKB)
5 401 267 ⁴	33 528 ⁵	6,5 ⁶

¹ *Development of national qualifications frameworks in Europe. October 2011*, s. 96-97.

² *Development and main contents of the Finnish National Framework for Qualifications and Other Learning*, Carita Blomqvist, s. 2.

³ Portal Fińskiej Krajowej Rady Edukacji (The Finnish National Board of Education), www.oph.fi, zakładka: Qualifications Frameworks.

⁴ Dane za 2011 rok. Źródło: fiński urząd statystyczny, http://tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto_en.html.

⁵ Dane za 2010 rok. Źródło: <http://www.economywatch.com/economic-statistics/country/Finland/>.
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/2-20062012-AP/EN/2-20062012-AP-EN.PDF

1. Fińska Rama Kwalifikacji

Fińska Rama Kwalifikacji liczy osiem poziomów. Ich opisy bazują na deskryptorach Europejskiej Ramy Kwalifikacji, zostały jednak rozbudowane o nowe kategorie.

Deskrytory Fińskiej Ramy Kwalifikacji są podzielone na następujące kategorie⁷:

- wiedzy,
- znajomości metod pracy i sposobów ich zastosowania (umiejętności),
- odpowiedzialności, zarządzania i przedsiębiorczości,
- ewaluacji,
- kluczowych umiejętności dla uczenia się przez całe życie.

Odniesienie poziomów Fińskiej Ramy Kwalifikacji do Europejskiej Ramy Kwalifikacji przedstawia poniższy schemat⁸.

Przypisywanie poszczególnych kwalifikacji do poziomów Fińskiej Ramy Kwalifikacji oparto na zasadzie najlepszego dopasowania ("best fit")⁹. Zgodnie z nią po porównaniu efektów uczenia się do wszystkich deskryptorów w ramie kwalifikacja przypisywana jest do tego poziomu, który najlepiej jej odpowiada - odpowiada efektom uczenia się lepiej niż inne poziomy ramy.

⁶ Dane za 2010 rok. Eurostat.

[http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php?title=File:Total general government expenditure on recreation, culture and education by country, 2002 and 2010 %28%25 of GDP and millions of euro %29.png&filetimestamp=20120801092951](http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php?title=File:Total_general_government_expenditure_on_recreation_culture_and_education_by_country_2002_and_2010_%28%25_of_GDP_and_millions_of_euro%29.png&filetimestamp=20120801092951)

⁷ *Development of national qualifications frameworks in Europe. October 2011*, s. 299.

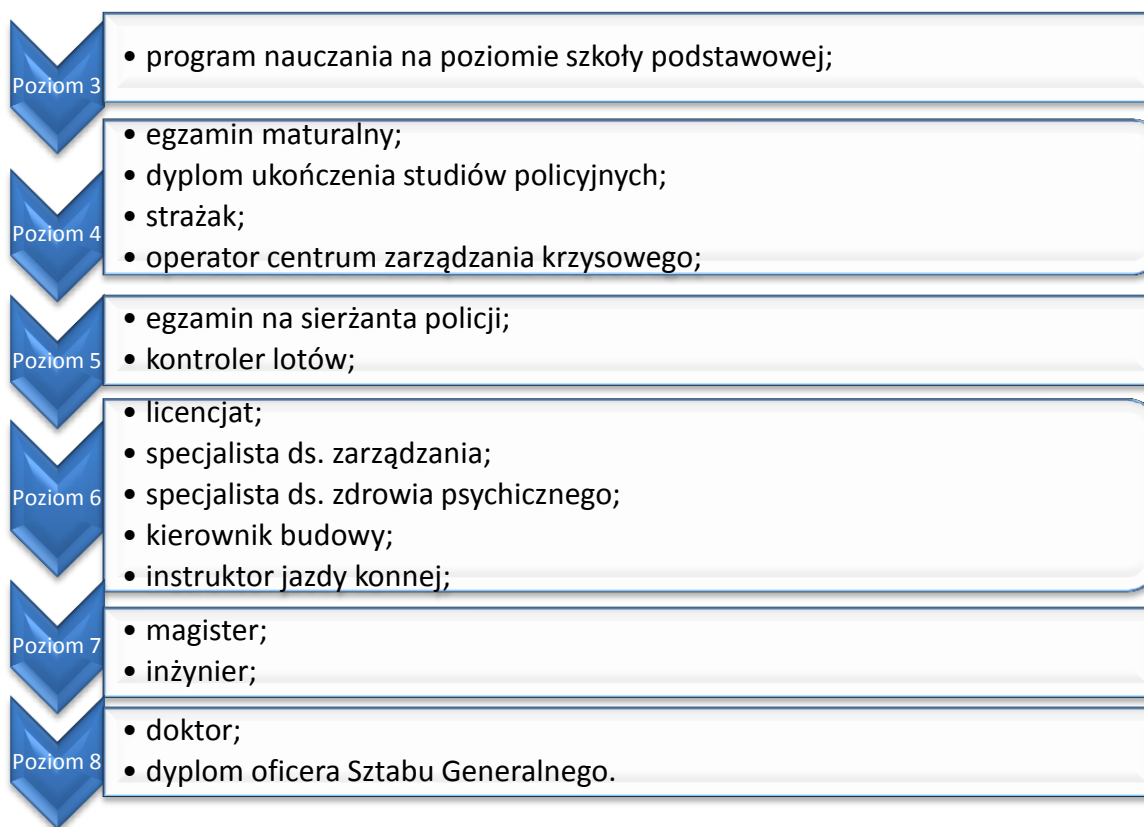
⁸ *Development and main contents of the Finnish National Framework for Qualifications and Other Learning*, Carita Blomqvist, s. 12-18.

⁹ *Development and main contents of the Finnish National Framework for Qualifications and Other Learning*, Carita Blomqvist, s. 10.

W prace nad Fińską Ramą Kwalifikacji starano się zaangażować jak najszerszy krąg interesariuszy. Brali w nich udział przedstawiciele między innymi: Ministerstwa Edukacji i Kultury, Ministerstwa Sprawiedliwości, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, Ministerstwa Pracy i Gospodarki, Ministerstwa Obrony, Fińskiej Krajowej Rady Edukacji, konfederacji związków pracowników, konfederacji fińskiego przemysłu, izb handlowych, centrów kształcenia zawodowego dorosłych oraz Fińskiej Rady Rektorów Uniwersytetów.

Decyzję o tym, które kwalifikacje zostaną włączone do ramy kwalifikacji podejmuje Ministerstwo Edukacji i Kultury. Rama kwalifikacji jest aktualizowana co roku tak, aby uwzględniała zmiany zachodzące na rynku pracy, a także opinie pozyskane od partnerów społecznych oraz różnych podmiotów działających na rynku pracy¹⁰. Mimo, że rama liczy 8 poziomów, dotychczas nie przypisano żadnych kwalifikacji do poziomów 1. oraz 2.

Przykładowe kwalifikacje na różnych poziomach Fińskiej Ramy Kwalifikacji¹¹.

¹⁰ *European Inventory on Validation of Non-formal and Informal Learning 2010. Country report: Finland*, Anne-Mari Nevala, s. 4.

¹¹ *Development and main contents of the Finnish National Framework for Qualifications and Other Learning*, Carita Blomqvist, s. 13-18.

Finowie przyjęli również założenie, że pewne typy kwalifikacji (poza pewnymi wyjątkami) będą umieszczane na tym samym poziomie, np. kwalifikacje zawodowe na poziomie szkoły średniej na poziomie 4., a specjalistyczne kwalifikacje zawodowe na poziomie 5¹².

Krajowy Punkt Koordynacyjny (NCP)

Funkcję Krajowego Punktu Koordynacyjnego (National Coordination Point) pełni Fińska Krajowa Rada Edukacji, powołana przez Ministerstwo Edukacji i Kultury w 1991 roku¹³.

Do jej obowiązków należy między innymi¹⁴ opracowywanie programów kształcenia dla szkół podstawowych i ponadpodstawowych, ocena jakości i efektywności nauczania, opracowywanie wymogów Fińskiej Ramy Kwalifikacji w obszarze kształcenia zawodowego oraz kwalifikacji opartych na efektach uczenia się (competence-based qualifications), organizowanie egzaminów językowych, a także za uznawanie zagranicznych dyplomów.

2. Kwalifikacje uzyskiwane w edukacji formalnej

Rok przed pójściem do szkoły podstawowej dzieci mają prawo do bezpłatnej edukacji przedszkolnej. Jest ona dobrowolna, ale do przedszkoli posyłana jest zdecydowana większość fińskich sześciolatków (w latach 2005-2009 od 95,2 proc. do 99,4 proc.¹⁵). Na zakończenie edukacji przedszkolnej dziecko może otrzymać świadectwo uczestnictwa w zajęciach przedszkolnych.

Finlandia zapewnia możliwość kształcenia nie tylko osobom posługującym się językami urzędowymi – fińskim oraz szwedzkim – ale w niektórych rejonach organizuje również kształcenie dla osób, których językiem ojczystym jest lapoński.

Edukacja podstawowa

Nauka w Finlandii jest obowiązkowa w wieku od 7 do 16 lat¹⁶. Darmowe jest zarówno kształcenie w dziewięcioletnich szkołach podstawowych, jak również podręczniki oraz inne materiały dydaktyczne. Uczniowie otrzymują również w szkołach codziennie

¹² Portal Fińskiej Krajowej Rady Edukacji (The Finnish National Board of Education), www.oph.fi/qualificationsframework

¹³ Portal Fińskiej Krajowej Rady Edukacji (The Finnish National Board of Education), www.oph.fi/qualificationsframework

¹⁴ Portal Fińskiej Krajowej Rady Edukacji (The Finnish National Board of Education), www.oph.fi/english/about_us

¹⁵ WERA Information Services.

¹⁶ Strona Ministerstwa Edukacji i Kultury (www.minedu.fi), zakładka: General education in Finland.

darmowy posiłek¹⁷. W Finlandii nie ma jednak obowiązku uczęszczania do szkoły. Dzieci obowiązek szkolny mogą spełniać np. ucząc się we własnym domu, a lokalne władze mają obowiązek monitorowania postępów uczącego się poza szkołą dziecka¹⁸.

Do lat 70. XX wieku system szkolnictwa podzielony był na szkoły ludowe (folk school), gimnazja oraz szkoły średnie II stopnia¹⁹. W ramach trwającej w latach 1972-1977 reformy na podstawie szkół ludowych oraz gimnazjów stworzono dziewięcioletnie szkoły podstawowe²⁰. Nadal obowiązuje jednak podział na „klasy niższe” (od pierwszej do szóstej), w których jeden nauczyciel uczy wszystkich lub większości przedmiotów oraz „klasy wyższe” (od siódmej do dziewiątej), w których różnych przedmiotów uczą różni nauczyciele^{21 22}.

Po zaliczeniu pełnych dziewięciu klas uczniowie otrzymują świadectwo ukończenia szkoły podstawowej. Szkoły podstawowe oferują również naukę w 10. klasie, która nie jest już obowiązkowa i jest przeznaczona dla tych uczniów, którzy albo nie dostali się do szkoły średniej, albo nie podjęli jeszcze decyzji, w której szkole chcieliby kontynuować naukę. Uczniowie, którzy ukończyli 10. klasę dostają dodatkowe świadectwo poza świadectwem ukończenia szkoły powszechnej.

Kształcenie w szkołach ponadpodstawowych

Szkołę podstawową kończy średnio 99,7 proc. fińskich dzieci, a ponad 90 proc. kontynuuje naukę w szkole średniej: ogólnokształcącej lub zawodowej²³. Rekrutacja do szkół ogólnokształcących bazuje zazwyczaj na podstawie wyników w nauce w szkole podstawowej. Rekrutacja do szkół zawodowych bazuje na wynikach ze szkoły powszechnej, ale obejmuje również – w przypadku niektórych szkół – egzaminy wstępne lub testy predyspozycji zawodowych.

Kształcenie w szkole średniej ogólnokształcącej

Nauka w szkole średniej ogólnokształcącej jest podzielona na przedmioty, a nie lata nauki. I chociaż przeważnie uczniowie kończą naukę już w trzy lata, to przedmioty z programu nauczania mogą zaliczyć również w ciągu dwóch lub czterech lat. Po zdaniu

¹⁷ Portal Fińskiej Krajowej Rady Edukacji (The Finnish National Board of Education), www.oph.fi, zakładka: Basic education.

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ Portal Fińskiej Krajowej Rady Edukacji (The Finnish National Board of Education), www.oph.fi, zakładka: Historical Overview.

²⁰ *The Finnish miracle of PISA: historical and sociological remarks on teaching and teacher education*, s. 461.

²¹ *Education in Finland and the ISCED-97*, s. 270.

²² EURYPEDIA, European Encyclopedia on National Education Systems, Finland, Organisation of Single Structure Education.

²³ Portal Fińskiej Krajowej Rady Edukacji (The Finnish National Board of Education), www.oph.fi, zakładka: Overview of the education system.

wszystkich przedmiotów uczniowie podchodzą do ogólnonarodowego egzaminu maturalnego²⁴ (przypisanym do poziomu 4. Fińskiej Ramy Kwalifikacji), którego zdanie umożliwi absolwentom kontynuowanie nauki na wyższych uczelniach.

Uczniowie otrzymują również osobne świadectwo ukończenia szkoły średniej, które pokazuje, jakie testy zdali w szkole średniej i jakie oceny dostali.

Nauka jest bezpłatna, ale uczniowie ponoszą koszty materiałów edukacyjnych.

Kształcenie zawodowe w szkole średniej

Do zdobycia świadectwa ukończenia zawodowej szkoły średniej konieczne jest zdobycie 120 punktów (w tym 90 punktów za przedmioty zawodowe)²⁵, co trwa trzy lata, chyba, że część punktów zostanie przyznana w ramach potwierdzenia efektów uczenia się^{26 27}.

Kształcenie, którego celem jest zdobycie przez ucznia umiejętności potrzebnych w życiu zawodowym, obejmuje osiem obszarów edukacyjnych:

- Nauki humanistyczne i edukacja;
- Kultura;
- Nauki społeczne, nauki ścisłe i administracja;
- Technologia, komunikacja i transport;
- Zasoby naturalne i środowisko;
- Opieka socjalna, zdrowie i sport;
- Turystyka, catering i usługi w zakresie gospodarstwa domowego.

W ramach 119 różnych programów kształcenia można uzyskać 53 kwalifikacje zawodowe. Na każdy program składają się zarówno przedmioty ogólne, jak i około półroczne kształcenie w miejscu pracy (on-the-job learning), odpowiadające co najmniej 20 punktom. W praktykach mogą brać udział uczniowie od 15. roku życia (nie ma maksymalnego limitu wieku).

Po zaliczeniu wszystkich przedmiotów określonych w planie kształcenia uczeń otrzymuje świadectwo potwierdzające nabyte przez niego kompetencje zawodowe.

²⁴ Portal Fińskiej Krajowej Rady Edukacji (The Finnish National Board of Education), www.oph.fi, zakładka: General upper secondary education.

²⁵ Strona Ministerstwa Edukacji i Kultury, www.minedu.fi, zakładka: Qualifications and studies.

²⁶ Portal Fińskiej Krajowej Rady Edukacji (The Finnish National Board of Education), www.oph.fi, zakładka: Vocational upper secondary education.

²⁷ Strona Ministerstwa Edukacji i Kultury, www.minedu.fi, zakładka: Vocational education and training in Finland.

Szkolnictwo wyższe

W Finlandii istnieje 16 uniwersytetów – skupionych głównie na dydaktyce i badaniach naukowych – oraz 25 ukierunkowanych zawodowo politechnik²⁸.

W odniesieniu do kwalifikacji uzyskiwanych w szkolnictwie wyższym od sierpnia 2005 roku stosuje się tzw. deskryptory dublińskie pochodzące z tzw. ramy bolońskiej²⁹. Stosowany jest też Europejski System Transferu i Akumulacji Punktów (ECTS). Dyplom licencjata przypisano do poziomu 6. Fińskiej Ramy Kwalifikacji, dyplom magistra – do poziomu 7., a dyplom doktora – do poziomu 8.

Ministerstwo Edukacji i Kultury w wydanych w 2011 roku “Krajowych Wytycznych dla Rozwoju Szkolenia Doktorów” zwróciło się z apelem do uczelni do podwyższenia poziomu kształcenia. Ministerstwo chciałoby, aby w latach 2013-2016 promowanych było rocznie 1,6 tysiąca doktorów³⁰.

3. Kształcenie dorosłych i edukacja pozaformalna oraz uczenie się nieformalne

Każdego roku w różnej formie kształcenia dorosłych bierze udział ponad 1,7 milionów fińskich obywateli, czyli ponad połowa Finów w wieku produkcyjnym. Celem fińskiego rządu na 2012 rok było zwiększenie tej liczby do 60 procent, poprzez zachęcenie do ciągłego uczenia się m.in. tych osób, które nie mają żadnego wykształcenia zawodowego, a także przedsiębiorców oraz pracowników małych i średnich firm³¹.

Główną rolę w kształceniu dorosłych odgrywa możliwość odbycia przez dorosłych praktyk zawodowych. Ministerstwo Edukacji i Kształcenia zamierza więc rozwinąć ich zakres, a także ułatwić dostęp do nich większej liczbie chętnych. Jednocześnie rozwijany jest również program stwarzania szans imigrantom na zdobycie kwalifikacji na różnych poziomach systemu edukacji³².

Kwestiami edukacji dorosłych i zwiększenia powiązań między systemem edukacji a rynkiem pracy zajmuje się powołane w ramach Ministerstwa Edukacji i Kształcenia ciało doradcze pod nazwą Rada na rzecz uczenia się przez całe życie (Council for Lifelong Learning).

²⁸ Portal Fińskiej Krajowej Rady Edukacji (The Finnish National Board of Education), www.oph.fi, zakładka: Higher education.

²⁹ Portal Fińskiej Krajowej Rady Edukacji (The Finnish National Board of Education), www.oph.fi, zakładka: Higher education/university.

³⁰ *The Researchers Report 2012. Country Profile: Finland*, Deloitte, s. 7.

³¹ Strona Ministerstwa Edukacji i Kultury (www.minedu.fi), zakładka: Adult Education.

³² Ibidem.

Jedną z kluczowych kwestii w systemie kwalifikacji jest umożliwienie potwierdzania efektów uczenia się zdobytych poza systemem szkolnym. W Finlandii każdą kwalifikację możliwą do uzyskania w systemie szkolnym³³ (np. maturę lub średnie wykształcenie zawodowe) można więc uzyskać poprzez potwierdzanie lub walidację efektów uczenia się uzyskanych w edukacji pozaformalnej i poprzez uczenie się nieformalne.

Na przykład walidacja efektów uczenia się prowadząca do uzyskania kwalifikacji z obszaru średniego wykształcenia zawodowego odbywa się za pomocą testów kompetencji, sprawdzających posiadanie kompetencji wymaganych do wykonywania danego zawodu. Fińska Krajowa Rada Edukacji opisała wymagania, które należy spełnić, aby nabyć każdą kwalifikację bazującą na efektach uczenia się.

Oceny kompetencji kandydata starające się o nabycie kwalifikacji dokonują trójstronne zespoły oceniające³⁴ (Tripartite Qualification Committees - *tutkintotoimikunta*). W ich skład wchodzi mianowani przez Fińską Krajową Radę Edukacji przedstawiciele pracodawców, pracowników, nauczycieli, a także – w niektórych przypadkach – przedstawiciele osób pracujących na własny rachunek oraz niezależni eksperci. W Finlandii istnieje obecnie ponad 150 trójstronnych zespołów oceniających. Do ich zadań należy m.in. nadawanie kwalifikacji i wydawanie świadectw, rozwój systemu kwalifikacji opartych na efektach uczenia się oraz zawieranie kontraktów z ośrodkami kształcenia zawodowego na organizowanie testów kompetencji.³⁵

W 2009 roku Fińska Rada Rektorów Uniwersytetów (the Finnish Council of University Rectors) oraz Konferencji Rektorów Fińskich Uniwersytetów Nauk Stosowanych (the Rectors' Conference of Finnish Universities of Applied Sciences)³⁶ wydały zestaw rekomendacji dotyczących uznawania przez uczelnie efektów uczenia się pochodzących z obszaru nieformalnego i pozaformalnego. Zgodnie z nimi każdy student ma prawo poprosić o ocenę nabytych wcześniej efektów uczenia się, a instytucje szkolnictwa wyższego powinny udzielić mu wskazówek dotyczących procesu walidacji, którego zasady powinny być upublicznione i wyjaśnione wszystkim studentom.

Walidacja efektów uczenia się uzyskiwanych poza szkołami i uczelniami jest zgodnie z tymi rekomendacjami przeznaczona głównie dla obecnych, a nie przyszłych studentów

³³ Strona Ministerstwa Edukacji i Kultury (www.minedu.fi), zakładka: Education System in Finland.

³⁴ *European Inventory on Validation of Non-formal and Informal Learning 2010. Country report: Finland*, Anne-Mari Nevala, s. 3.

³⁵ *European Inventory on Validation of Non-formal and Informal Learning 2010. Country report: Finland*, Anne-Mari Nevala, s. 4.

³⁶ *Ibidem*, s. 3

szkół wyższych i następuje głównie w przypadku studentów z indywidualnym tokiem nauczania³⁷.

Z walidacji efektów uczenia się nabywanych w drodze edukacji pozaformalnej i poprzez uczenie się nieformalne w Finlandii korzysta z roku na rok coraz więcej osób: w 1997 roku było ich 5967, w 2000 roku 31957, a w 2008 roku już 65267 osób³⁸.

Bibliografia

Akty prawne:

1. Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej z dnia 28 kwietnia 2009 roku w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie.

Publikacje i broszury:

1. *“Development and main contents of the Finnish National Framework for Qualifications and Other Learning”*, Carita Blomqvist, Head of Unit Recognition and International Comparability of Qualifications, Finnish National Board of Education.
2. *“Development of national qualifications frameworks in Europe. October 2011”*, Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2012.
3. *“European Inventory on Validation of Non-formal and Informal Learning 2010. Country report: Finland”*, Anne-Mari Nevala
4. *“The Researchers Report 2012. Country Profile: Finland”*. Deloitte.
5. *The Finnish miracle of PISA: historical and sociological remarks on teaching and teacher education*, Hannu Simola, University of Helsinki, Comparative Education, Vol. 41, No. 4, November 2005.
6. *Education in Finland and the ISCED-97*, Elina Kilpi, Universität Mannheim Mannheimer Zentrum für Europäische Sozialforschung (MZES).
7. *EURYPEDIA, European Encyclopedia on National Education Systems: Finland.*

³⁷ Ibidem, s. 5-6

³⁸ *European Inventory on Validation of Non-formal and Informal Learning 2010. Country report: Finland*, Anne-Mari Nevala, s. 7-8.

Strony internetowe:

1. Strona Ministerstwa Edukacji i Kultury, www.minedu.fi.
2. Portal Fińskiej Krajowej Rady Edukacji (The Finnish National Board of Education), www.oph.fi.
3. <http://www.economywatch.com/economic-statistics/country/Finland/>.
4. Eurostat. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/2-20062012-AP/EN/2-20062012-AP-EN.PDF
5. Eurostat. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php?title=File:Total_general_government_expenditure_on_recreation,_culture_and_education_by_country,_2002_and_2010_%28%25_of_GDP_and_millions_of_euro%29.png&filetimestamp=20120801092951